

Շնորհալի կը զգուշացնէ որ քարտի ծառը աւելի չպատուեն քան միւս ծառերը, որ հեթանոսութեան ժամանակ դեռեր (— Զուրմեր) կը մտնէին և յարգանք կ'ընդունէին մարդկանցմէ՝ Այս մտնողներն ի հարկէ առանձին անուն մ'ունէին, զոր Մեծ. Հ. Գ. Նահապետեան քարտի կը կարծէ: Եթէ ճիշդ է այս ենթադրութիւնը՝ քարտի ծառ պիտի նշանակէ քարտի, քարտերոս (սեռական՝) ծառ որ էր սօսին՝ որոնց պաշտօննայր կը կոչուէին քարտ:

Բայց մեր քարտերը որ սօսիի ծառերուն շէնկոցին մէջ կ'երթային զգալ Ախան աստուծոյ ազդեցութիւնը հմայութիւններ ընելու, չեն յիշեցներ կեդտական քարտերը որոնք նուիրական կաղնիներու մէջ կ'երթային փնտռելու առնել ներշնչումը, ոգւորութիւնը: Արդէն համեմատական դիցարանութիւնը յայտներ է թէ կրօնքները մէկմէկէ ազդուած ու զարգացած են: Կեդտերը Յոյներէն առեր են, Յոյները Ասիայէն: Քրիստոսեան կը փնայ այլեայլ ազդերու քով եղած աւանդութեանց համեմատութեամբ, ամբողջացնել, լուսաւորել, մեկնել այն դէպքերն ու դէմքերը որ վաւերաթուղթերուն պակսելով, ստուերոտ կամ անկատար վիճակ մ'ունին ուրիշ ազդի մ'աւանդութեանց մէջ: Արդ մեր հնութեան այս անկատար, ստուերամած դէմքերէն մին էր Ախան, զոր փորձեցինք ճանշնալ կեդտական Ալեքի մէջ, արթնցնելով իրբեւ կրօնական նոր Ոգի մը հայկական պանթէոնին մէջ, իրբեւ դիք՝ բուն իդձերու և բերութիւններու, որ կը յայտնուի նուիրական սօսիներու հեշտալի շէնկոցին մէջ:

Հ. Ն. ԱՆԿԻՆԵԱՆ

1. Հմտ. Շնորհալի, Բուդիթ, ապ. Վենետիկ, 1878, էջ 243.

2. Ուրիշ տեղ (Տեա «Բագմաճէպ» լեզուարամա կամ Բրոնիկ, 1906 թիւ 1) լուսարանուած է թէ Նահապետ ինչ վերաբերութիւն ունեցեր են շարք մը անական և զոյական կազմող մասնիկներ սեռական վերջաւորութեանց հետ:

ՈՒՐ ՏՈՐԱԾԱՐ ԵՐԶԱՄԱՆԱՆԷ

Յամէն առաւօտ և լոյս

Գարբիէն ասէր հոգոյս,

Արի՛ եկ ել այս այգոյս,

Այս իմ նորատունկ այգոյս:

Քար եմ կըրեր ձորերուս,

Փուշ եմ բերեր սարերուս,

Պատ եմ բոլորեր այգոյս.

Կ'ասեն, արի՛ ել այս այգոյս:

Ինձ չէ պարտ ելնել այգոյս,

Գեմ չար փուշ կայ պատերուս,

Չեմ կարեր ելնել այգոյս,

Այս իմ գեղեցիկ այգոյս:

Ուս եմ տնկեր այս այգոյս

Ձտակն եմ ջրեր այս տնկոյս,

Դեռ չեմ կերեր ի պտոյս

Կ'ասեն, արի՛ ել այս այգոյս.

Հեծան եմ շիներ այգոյս,

Կարաս եմ թաղեր գինոյս,

Դեռ չեմ խըմեր ի գինոյս.

Կ'ասեն, արի՛ ել այս այգոյս.

Վարդ եմ տնկեր այս այգոյս,

Կարմիր ու սպիտակ վարդոյս.

Դեռ չեմ հոտ առեր վարդոյս.

Կ'ասեն, արի՛ ել այս այգոյս.

Ծաղիկ եմ ցաներ այգոյս,

Կանաչ ու դեղին ծաղկոյս,

Դեռ չեմ քաղեր ի ծաղկոյս.

Կ'ասեն, արի՛ ել այս այգոյս.

Գարբիէն եկաւ հոգոյս,

Յահէն կապեաւ լեզուս,

Խաւարեր աչացու լոյս,

Հայի իմ կարմ արեւուս:

Առին զհոգիս ի մարմնոյս.

Ժամ է որ ելնեմ այգոյս,

Այս իմ գեղեցիկ այգոյս:

Ուսն է կանաչ այս այգոյս,

Որթըն բացուեալ է այգոյս,

Այս իմ նորաշէն տընկոյս:

Պուրկուրն կանչէ այգոյս,

Յօղն իշանէ ի յամպոյս

Յամէն առաւօտ և լոյս:

ԳՐ. ԱՅԿԱՆԵԱՆ